

POSTANOWIENIE

Dnia 14 stycznia 2026 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Dziergawka

w sprawie S. S.
o odszkodowanie i zadośćuczynienie
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k.
w dniu 14 stycznia 2026 r.,
kasacji wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawcy
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu
z dnia 30 lipca 2024 r., sygn. akt II AKa 100/24,
zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w Poznaniu
z dnia 21 lutego 2024 r., sygn. akt III Ko 701/22,

postanowił:

- 1. oddalić kasację jako oczywiście bezzasadną;**
- 2. obciążyć wnioskodawcę kosztami sądowymi postępowania kasacyjnego.**

[J.J.]

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Poznaniu wyrokiem z dnia 21 lutego 2024 r., sygn. akt III Ko 701/22 po rozpoznaniu wniosku S. S. o odszkodowanie i zadośćuczynienie wynikłe z wykonania względem niego w części kary orzeczonej wyrokiem Sądu Rejonowego w Trzciance z dnia 30 sierpnia 2019 r., sygn. akt

II K 272/19 zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy S. S. tytułem odszkodowania kwotę 7.338,44 zł (siedem tysięcy trzysta trzydzieści osiem złotych czterdzieści cztery grosze) wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia wyroku do dnia zapłaty (pkt 1a), tytułem zadośćuczynienia kwotę 40.000 zł (czterdzieści tysięcy złotych) wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia wyroku do dnia zapłaty (pkt 1b), w pozostałym zakresie wniosek oddalił (pkt 2) oraz orzekł o kosztach sądowych (pkt 3 i 4).

Apelację od powyższego wyroku wniósł pełnomocnik wnioskodawcy.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu wyrokiem z dnia 30 lipca 2024 r., sygn. akt II AKa 100/24 zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że w pkt 1a podwyższył zasądzone odszkodowanie do kwoty 9.784,59 zł (dziewięć tysięcy siedemset osiemdziesiąt cztery złote pięćdziesiąt dziewięć groszy) (pkt 1), w pozostałym zakresie utrzymał w mocy zaskarżony wyrok (pkt 2) oraz orzekł o kosztach sądowych (pkt 3 i 4).

Kasację od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu wniósł pełnomocnik wnioskodawcy, zaskarżonemu wyrokowi zarzucając naruszenie:

I. art. 518 k.p.k. w zw. z art. 433 § 1-2 k.p.k. w zw. art. 439 § 1 pkt 1 i 2 k.p.k. polegający na tym, że w składzie orzekającym Sądu Apelacyjnego w Poznaniu w sprawie II AKa 100/24 brała udział osoba nieuprawniona do orzekania, tj. SSA X.Y. powołany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (Obwieszczenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 5 listopada 2020 r. o wolnych stanowiskach sędziowskich) uchwałą neo KRS Nr[...]/2021 z dnia [...], niegwarantujący niezależności i niezawisłości sędziowskiej, co w konsekwencji doprowadziło do wydania orzeczenia poprzez nienależycie obsadzony skład sędziowski, a tym samym wystąpienia bezwzględnej przesłanki odwoławczej, której sąd II instancji nie usunął z urzędu nie wyłączając w/w sędziego,

II. art. 518 k.p.k. w zw. z art. 433 § 1-2 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k. w zw. art. 410 k.p.k. w zw. z art. 7 k.p.k. poprzez rażąco błędne uznanie przez sąd II instancji, iż sąd I instancji dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych w zakresie przyznanego odszkodowania S. S. , a także ustaleń faktycznych w zakresie prowadzenia przez faktycznie prowadzonej działalności gospodarczej, co w konsekwencji winno prowadzić do zmiany wyroku sądu I instancji i zasądzenia na

rzecz S.S. wysokiego odszkodowania, za niemożliwość wykonania prac spowodowaną osadzeniem w zakładzie karnym.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi na kasację Prokurator Prokuratury Okręgowej w Poznaniu wniósł o oddalenie kasacji jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja wniesiona przez pełnomocnika wnioskodawcy jest oczywiście bezzasadna w rozumieniu art. 535 § 3 k.p.k.

Zgodnie z treścią art. 519 k.p.k. kasacja strony jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia skierowanym przeciwko prawomocnemu orzeczeniu wydanemu przez sąd odwoławczy na skutek rozpoznania przez ten sąd zwykłego środka odwoławczego. Z utrwalonego w tym zakresie orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika jednoznacznie, że celem postępowania kasacyjnego jest wyeliminowanie z obrotu prawnego orzeczeń dotkniętych poważnymi wadami w postaci bezwzględnych przyczyn odwoławczych lub innych naruszeń prawa, ale o charakterze rażącym a jednocześnie takich, które miały istotny wpływ na treść zapadłego orzeczenia. Wniesienie zatem skutecznej kasacji jest ze wskazanych wyżej powodów istotnie ograniczone. Postępowanie kasacyjne nie może bowiem służyć temu, aby doszło do ponowienia zwykłej kontroli odwoławczej. W toku takiego postępowania z założenia nie dokonuje się zatem kontroli poprawności oceny poszczególnych dowodów, nie weryfikuje zasadności i trafności dokonanych ustaleń faktycznych oraz nie bada się współmierności orzeczonej kary (zob. np. postanowienie SN z dnia 21 września 2017 r., IV KK 276/17; postanowienie SN z dnia 10 lipca 2019 r., II KK 210/19).

Za całkowicie bezzasadny i chybiony uznać należy zarzut z punktu I kasacji, wskazujący na wystąpienie w sprawie bezwzględnej przyczyny odwoławczej. Wbrew twierdzeniom skarżącego w przedmiotowej sprawie nie zaistniała bezwzględna przyczyna odwoławcza w postaci nienależytej obsady sądu. Wskazać należy, że art. 439 § 1 k.p.k. zawiera katalog bezwzględnych przyczyn

odwoławczych, które mają charakter zamknięty i nie mogą podlegać wykładni rozszerzającej (zob. J. Izydorzyc, Granice orzekania sądu odwoławczego w polskiej procedurze karnej, Łódź 2010, s. 216; postanowienie SN z dnia 7 lipca 2010 r., II KK 95/10). Uchybienia te mają tak poważny charakter, że zawsze skutkują uchyleniem orzeczenia, muszą być brane pod uwagę z urzędu, niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów, bez względu na to, czy uchybienie mogło mieć wpływ na treść orzeczenia (zob. P. Hofmański, S. Waltoś, Proces karny. Zarys systemu, Warszawa 2018, s. 551–556; D. Świecki, Rozprawa apelacyjna w polskim procesie karnym, Warszawa 2006, s. 30–31; D. Świecki, Apelacja w postępowaniu karnym, Warszawa 2012, s. 235). Dlatego też bezwzględne przyczyny odwoławcze nie mogą być ocenne, muszą charakteryzować się pewnością ich zaistnienia, winny mieć charakter niemal automatyczny, ograniczający się do stwierdzenia zaistnienia lub nie, określonego w tym przepisie stanu rzeczy, albowiem wyznaczają one minimalne standardy procedury karnej demokratycznego państwa prawnego, których naruszenie powoduje uchybienie podstawowym regułom procesu karnego (zob. postanowienie SN z dnia 16 stycznia 2024 r., IV KK 341/23).

Odnosząc się do przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., określanej mianem „nienależytej obsady sądu”, na którą w kasacji powołuje się skarżący, podkreślić trzeba, że tradycyjnie wiązana była i nadal być musi wyłącznie z rozpoznaniem sprawy w składzie odbiegającym liczbowo lub strukturalnie (jakościowo) od składu przewidzianego dla rozpoznania danej kategorii spraw w sądzie określonego szczebla lub w danym postępowaniu. Konsekwentnie, spod zakresu zastosowania tej regulacji, wyłączano także przypadki stanowiące jedynie naruszenia natury organizacyjno-porządkowej (zob. m. in. J. Matras (w:) Kodeks postępowania karnego, pod red. K. Dudki, WKP 2018, komentarz do art. 439, teza 9). Uchybienia związane z zasiadaniem w składzie orzekającym osoby, co do której zachodziły podstawy wyłączenia, o których mowa w art. 41 § 1 k.p.k., konsekwentnie traktowane są jako względne przyczyny odwoławcze. Uchybieniem mieszczącym się w treści art. 439 § 1 k.p.k. jest taka więc tylko sytuacja, gdy w rozpoznaniu sprawy bierze udział sędzia podlegający wyłączeniu na podstawie art. 40 k.p.k. (zob. m. in. R. A. Stefański, Wyłączenie sędziego z mocy orzeczenia

sądu, Przegląd Sądowy 2007, z. 6, s. 119; postanowienie SN z dnia 24 lutego 2015 r., V KK 2/15; postanowienie SN z dnia 29 marca 2018 r., V KZ 15/18).

Powyższych ustaleń nie może zmienić treść uchwały trzech połączonych Izb Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., sygn. akt BSA I-4110-1/20, na którą powołuje się skarżący, a która na skutek wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 kwietnia 2020 r., sygn. akt U 2/20, przestała obowiązywać, albowiem Trybunał stwierdził, że uchwała składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20, jest niezgodna z art. 179, art. 144 ust. 3 pkt 17, art. 183 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 8 ust. 1, art. 7 i art. 2 Konstytucji RP; art. 2 i art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 EKPC.

Dodatkowo trzeba podkreślić, że w dniu 15 lipca 2022 r. weszły w życie przepisy art. 42a ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (dalej: p.u.s.p.) oraz art. 29 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (dalej: u.SN), w których dopuszczono jedyną możliwość badania spełnienia przez sędziego wymogów niezawisłości i bezstronności, z uwzględnieniem okoliczności towarzyszących jego powołaniu i jego postępowania po powołaniu, jeżeli w okolicznościach danej sprawy może to doprowadzić do naruszenia standardu niezawisłości lub bezstronności, mającego wpływ na wynik sprawy z uwzględnieniem okoliczności dotyczących uprawnionego oraz charakteru sprawy. Jednocześnie w ustawach tych wskazano, że okoliczności towarzyszące powołaniu sędziego nie mogą stanowić wyłącznej podstawy do podważenia orzeczenia wydanego z udziałem tego sędziego lub kwestionowania jego niezawisłości i bezstronności (zob. art. 55 § 5 p.u.s.p. i art. 29 § 3 u.SN).

W aktualnym stanie prawnym, wszelkie wątpliwości co do bezstronności i niezawisłości sędziego sądu powszechnego, mające charakter systemowy lub indywidualny, mogą zostać zweryfikowane jedynie w trybie procedury przewidzianej w Prawie o ustroju sądów powszechnych (art. 42a § 3 p.u.s.p. w zw. z art. 42a § 6 pkt 6 p.u.s.p.). Procedura ta służy sądowej kontroli niezawisłości i bezstronności sędziego, który ma brać udział w rozpoznawaniu konkretnej sprawy i w sposób szczególny reguluje badanie kwestii niezawisłości i bezstronności sędziego w kontekście okoliczności towarzyszących jego powołaniu oraz jego postępowania po

powołaniu. Przywołane przepisy wyłączają zatem możliwość badania w innym trybie przesłanek z art. 42a § 3 p.u.s.p., dotyczących badania spełnienia przez sędziego wymogów niezawisłości i bezstronności. Trzeba też zauważyć, że procedura ta ma szczególny charakter gwarancyjny także dla sędziego, albowiem w razie uwzględnienia wniosku strony, odpis postanowienia wraz z uzasadnieniem doręcza się również sędziemu, którego wniosek dotyczy. Sędzia może w terminie 3 dni złożyć wniosek o ponowne rozpoznanie do Sądu Najwyższego, który w składzie pięciu sędziów utrzymuje w mocy postanowienie o wyłączeniu sędziego albo uchyla postanowienie o wyłączeniu sędziego i oddala wniosek (art. 42a § 13 p.u.s.p.).

Badanie przez Sąd Najwyższy lub sąd odwoławczy niezawisłości sędziego pod kątem zaistnienia nienależytej obsady sądu, w trybie art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., wprowadza zatem nieznaną ustawie procedurę o charakterze inkwizycyjnym oraz stanowi oczywiste i rażące naruszenie art. 42a § 3 - § 14 p.u.s.p. i art. 7 w zw. z art. 87 Konstytucji RP, skutkujące jednocześnie pozbawieniem testowanego sędziego prawa do właściwego rzeczowo i miejscowo sądu ustanowionego ustawą oraz pozbawieniem prawa do skutecznego środka odwoławczego, a nadto pozbawieniem prawa oskarżonego do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie – co stanowi oczywiste i rażące naruszenie art. 45 ust. 1 i art. 78 Konstytucji RP oraz art. 6 ust. 1 i art. 13 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (zob. postanowienie SN z dnia 7 sierpnia 2024 r., I KZ 34/24).

Reasumując, powołanie na urząd sędziego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw nie stanowi bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. (zob. postanowienie SN z dnia 18 lipca 2024 r., V KO 38/24). Podnieść bowiem trzeba, że sposób powołania sędziów na podstawie art. 9a ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r., czyli przez Sejm, jest zgodny z Konstytucją, o czym orzekł Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 25 marca 2019 r., sygn. akt K 12/18.

W kontekście przywołanych wyżej wyroków Trybunału Konstytucyjnego należy zauważyć, że w świetle art. 190 ust. 1 Konstytucji RP orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne. Wobec tego żaden sąd nie jest uprawniony do prowadzenia postępowania zmierzającego

do wzruszenia orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, jak też samodzielnego podważania obowiązywania wyroku tego Trybunału (zob. postanowienie SN z dnia 25 stycznia 2024 r., I KK 107/23).

Za chybiony także uznać należy zarzut z punktu II wniesionej kasacji. W istocie w zarzucie tym skarżący kwestionuje wysokość zasądzzonego zaskarżonym wyrokiem odszkodowania, zaś zarzut ten jest powieleniem zarzutu apelacyjnego. Skarżący nie wskazuje także, w jaki sposób sąd naruszył przepisy prawa i to w stopniu rażącym. Należy bowiem wskazać, że Sąd Apelacyjny w Poznaniu, działając jako sąd odwoławczy, odniósł się do wszystkich podnoszonych w apelacji kwestii, w tym do prowadzenia działalności przez A. M., w sposób szczegółowy rozważając wszystkie stawiane zarzuty. Sąd odwoławczy podwyższył wysokość odszkodowania orzeczonego wobec wnioskodawcy S.S., uznając za nieuzasadnione pomniejszanie dochodu, który uzyskałby represjonowany o koszty jego utrzymania. Sąd ten zrealizował zatem obowiązki wynikające z przepisów art. 433 § 2 k.p.k. i art. 457 § 3 k.p.k., co wynika wprost z pisemnych motywów zaskarżonego wyroku, a tym samym nie dopuścił się obrazy tych przepisów.

Reasumując, zauważyć należy, że wniesiona kasacja sprowadza się do polemiki z ustaleniami faktycznymi sądu I instancji. Skarżący formułując w ten sposób kasację, będącą nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, środek ten potraktował jako kolejny instancyjny środek odwoławczy, co jest niedopuszczalne. Kasacja nie służy bowiem do ponawiania kontroli instancyjnej już dokonanej przez sąd odwoławczy, stąd też postępowanie kasacyjne nie może być traktowane jako trzecia instancja (zob. postanowienie SN z dnia 9 stycznia 2019 r., IV KK 694/18; postanowienie SN z dnia 11 października 2022 r., V KK 332/22).

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w postanowieniu, obciążając wnioskodawcę kosztami sądowymi postępowania kasacyjnego w myśl art. 637a k.p.k. w zw. z art. 636 § 1 k.p.k.

[J.J.]

[a.ł.]

SSN Anna Dziergawka

